

EHS versnellen, hoe doe je dat?

Het wil maar niet echt vlotten met de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Als ze op de huidige voet doorgaan, zijn de gezamenlijke provincies in 2018 niet klaar met aankopen en inrichten, zoals de planning is van het ministerie van LNV. Tijd voor versnelling dus. Half november organiseerde DLG daarom een bijeenkomst van provinciale ambtenaren en DLG-ers die met de EHS bezig zijn. Doel was om ervaringen uit te wisselen over hoe je dat nou het beste kunt aanpakken, zo'n versnelling. Door planologische duidelijkheid bijvoorbeeld, en door te stoppen met praten met belangenbehartigers, en te beginnen deals te sluiten met belanghebbenden.

— MARJEL NEEFJES (REDACTIE)

In het Vakblad van januari dit jaar gaven we al een overzicht van hoe het er in de verschillende provincies mee stond, met de EHS. Vooral de randstedelijke provincies lopen flink achter op de planning. Inmiddels worden verschillende instrumenten uit de kast getrokken in een poging het tij te keren.

Noord-Holland: herbegrenzen

Noord-Holland denkt de EHS sneller te kunnen realiseren door het herbegrenzen, zo vertelt **André Smit, lid van het provinciale projectteam herijking EHS**. In de praktijk zijn behoorlijk veel hectares begrensde EHS niet meer of heel moeilijk te realiseren. "Ingrijpen is dus nodig, bijvoorbeeld door de EHS kansrijker te begrenzen", stelt Smit. "Per saldo blijft de omvang en de kwaliteit van de EHS gelijk, maar het wordt goedkoper en sneller. Ook denken we nog winst te kunnen behalen door te koppelen met

andere functies, zoals waterberging." Smit is momenteel druk bezig dit proces te realiseren, door te overleggen en de nieuwe grenzen neer te leggen in gebiedsvisies. Vervolgens wordt dit begin 2010 in een rapport verwerkt, dat in maart door Gedeputeerde Staten en in april door Provinciale Staten moet worden goedgekeurd. Tenslotte komen deze nieuwe grenzen in het natuurbeheerplan en de provinciale structuurvisie. Er is wel een duidelijke voorwaarde om dit proces op gang te krijgen, aldus Smit. "Je moet van tevoren wel hardop durven uitspreken dat we op de huidige manier de EHS in 2018 niet gaan halen."

Zuid-Holland: prioriteiten stellen

In Zuid-Holland blijven de grenzen grotendeels liggen waar ze liggen, maar krijgen ze soms wel een andere kleur. Delen van de als EHS begrensde gebieden zijn namelijk opgewaarderd

▲ 15 oktober 2009: de gedeputeerde van Provincie Noord Holland, Rob Meerhof (in donker pak) regiodirecteur West van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Herman Wierenga (met lichte jas) en regiodirecteur Noord-Holland/Utrecht van Natuurmonumenten, Krijn Jan Provoost (met rood overhemd), plaatsen samen een grote bank in het nieuwe natuurgebied de polder Hollands Ankeveen Oost, onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur.

tot prioritaire gebieden. **Bas Addink van het provinciale programmteam ILG/OGZ** legt uit dat ze in deze gebieden actief grondbeleid gaan voeren. Het is de bedoeling dat gemeenten de EHS in hun bestemmingsplan opnemen en dat er daarmee grond is om boeren volledig schadeloos te stellen (en zo nodig te onteigenen). "Dat betekent een omslag van het poldermodel naar sturing vanuit het bestuur", stelt Addink. "We betrekken maatschappelijke organisaties en individuele belanghebbenden nog wel, maar leggen de besluitvorming neer op de bestuurlijk-politieke tafel. Provincie en gemeenten moeten de EHS vooraf planologisch vastleggen, in plaats van achteraf zoals tot nu toe meestal gebeurde. Ook verschuif je van vrijwillig naar minnelijk." Deze aanpak staat of valt met politiek draagvlak. 'Natuur komt er niet vanzelf, voor natuur moet je kiezen', is dan ook Addinks motto.

Utrecht: van passief naar actief

Utrecht kijkt met grote belangstelling naar de resultaten van het Zuid-Hollandse beleid. Ook in Utrecht zijn namelijk prioritaire gebieden aangewezen, waar volledige schadeloosstelling wordt geboden. **Jac Hakkens, beleidsmedewer-**

ker natuur bij Afdeling Groen van de provincie vertelt over de problemen bij de realisatie: de geringe grondmobiliteit van 3% in de provincie, en binnen de EHS-begrenzing naar schatting slechts 1%. Ook zijn er veel complexe kleine aankopen met gebouwen, wat hoge kosten oplevert. Het aanwijzen van prioritaire gebieden is een van de methoden die soelaas moeten bieden. Hakkens: “Die gebieden liggen op plekken waar nog enkele afrondingsaankopen nodig zijn om een aaneengesloten eenheid natuur te realiseren, of waar sprake is van een ontbrekende schakel in een ecologische verbindingzone. Ze liggen zowel in gebieden met voorkeursstrategie verwerving als met particulier natuurbeheer.” **Petra Ket, die als medewerker extern beleid bij Natuurmonumenten** nauw betrokken was bij het opstellen van het nieuwe Utrechtse beleid, vult aan: “Vroeger was er veel te weinig planning in de aankoop van gronden. Je kunt wel klagen over lage grondmobiliteit, maar als je duidelijkheid schept door prioritaire gebieden aan te stellen, gaat die mobiliteit vanzelf omhoog. Zolang een boer of particuliere eigenaar denkt dat het misschien ooit nog anders wordt, houdt hij zijn grond vast. Als je eenmaal planologisch vastlegt dat het natuur wordt, willen ze vaak best verkopen.” Anders dan Zuid-Holland werkt Utrecht wel met gebiedscommissies. Als die er niet uitkomen, kan de provincie het op een hoger niveau regelen.

Ook de particulier beheerde hectares zijn nog lang niet gerealiseerd. Hakkens: “Voor particulier natuurbeheer hebben we een strategie opgesteld. We hebben sinds enkele jaren iemand een halve werkweek vrijgemaakt voor begelei-

▲ De provincie Overijssel (Gedeputeerde Piet Jansen in krijtstreep) draagt 50 hectare grond in het Lierder Molenbroek over aan agrarische ondernemers, die de handen ineengeslagen hebben voor een flink stuk natuurbeheer in een ecologische verbindingzone.

ding van particulieren, omdat we merkten dat daar grote behoefte aan was. Ook gaan we convenanten sluiten met landgoedeigenaren. En hopelijk gaan de administratieve lasten in het nieuwe subsidiestelsel omlaag, zodat het mensen wat gemakkelijker gemaakt wordt.”

Overijssel: het moet anders

Overijssel wil 2018 graag halen en zet daarom zo'n 70 miljoen euro aan provinciale middelen in voor versnelling: bedrijfsverplaatsingen, het oplossen van flora- en faunakelpunten en voorfinanciering voor grondverwerving. Bovendien kiest ook Overijssel voor het stellen van duidelijke prioriteiten.

De afgelopen maanden maakte DLG-oost voor Overijssel een diepgravende analyse van wat er nou eigenlijk precies gerealiseerd was aan EHS. Uit die analyse bleek dat maar een beperkt deel projectmatig wordt aangepakt, terwijl er relatief veel capaciteit en aandacht uitgaat naar deze projecten. Van alle lopende, integrale projecten werd een prognose opgesteld voor op te leveren hectares, waarbij de projectleiders flink werden doorgezaagd. Dat leverde een ontluisterend beeld op. Niet alleen zijn de te verwerven hectares nog lang niet binnen, maar ook voor particulier en agrarisch natuurbeheer zijn de opgaven nog enorm. Opvallend resultaat was verder dat het tegelijk realiseren van landbouw- en natuurdoelen wel een verbetering heeft opgeleverd van de landbouwstructuur, maar nauwelijks voor de natuur.

Gerry Bulten van DLG-oost concludeert uit het onderzoek dat een paar trucjes niet genoeg zijn om de EHS te redden. Om de doelen te halen, moet de verwerving twee keer zo snel gaan als voorheen, de inrichting tien keer zo snel, en agrarisch en particulier natuurbeheer zo'n vijf keer zo snel. ‘Als je doet wat je altijd deed, krijg je wat je altijd kreeg’, is haar stelling, en dat is dus duidelijk niet genoeg. Kortom, het moet anders. “We realiseren de doelen niet door alleen te schuiven met grond. Als je kijkt naar de grondmobiliteit en berekent welk deel wij daarvan willen hebben, dan kun je stellen dat dat niet gaat lukken.” Over die doelen stelt Bulten dat het tijd is om te ontstapelen. “We hebben de doelenstapel zo hoog gemaakt dat hij nauwelijks meer in beweging te krijgen is, maar we moeten nu gaan focussen op natuur. En we moeten niet alleen ontstapelen, maar ook ontpolderen. Tot nu toe hebben we vooral

geïnvesteed in draagvlak bij belangenbehartigers, maar met hen sluit je geen deals voor de grond. We moeten gaan praten met belanghebbers: de grondeigenaren! Gewoon erop af. En dan niet aankomen met ‘ik wil je grond kopen’. Nee, leg uit dat je een doel hebt, en vraag of de grondeigenaar je wil helpen, en vraag wat jij dan voor hem kunt doen. Dat vraagt wel iets van diegene die de deals moet gaan sluiten.”

Hanna van Vonderen, Overijssels projectleider versnelling EHS, vult aan dat gericht grondverwerven betekent dat er scherpe keuzes gemaakt moeten worden. “We focussen ons grondbeleid de komende jaren op de TOP-gebieden invoe-gen [gebieden met prioriteit verdrogingsbestrijding - red] en gebieden waar nog een beperkte aankoop nodig is om een groter geheel te kunnen inrichten. Daarvoor stellen we zogenaamde realisatieplannen op met als enig doel natuur.” In 2010 worden 14 van die plannen in uitvoering gebracht. De integrale projecten die wél voor 2018 tot EHS-realisatie leiden gaan door waarbij wel sterker dan voorheen wordt gestuurd op resultaat en tijd. Voor de integrale projecten waar dat niet lukt, wordt een nieuwe strategie vastgesteld. Van Vonderen: “Als het met de bestaande instrumenten en met de huidige doelenstapeling niet lukt, moeten we innoveren, bijvoorbeeld door combinaties met toerisme. We willen ook inzetten op boeren als natuurondernemers. Wat de strategie voor die gebieden precies wordt is nog niet duidelijk. Maar anders wordt het.”

Voor- en nadelen

Het inzetten op prioritaire gebieden zoals Zuid-Holland, Utrecht en Overijssel doen heeft grote voordelen. Duidelijkheid voor grondeigenaren is wel de belangrijkste, waarmee hopelijk de grondmobiliteit op gang komt. Maar een nadeel heeft het ook: als het ergens niet wil lukken, is herbegrenzen niet meer mogelijk. Herbegrenzen daarentegen, waar Noord-Holland op inzet, heeft ook als nadeel dat het een nieuw rouwproces inzet bij de betrokken grondeigenaren, en dus relatief veel tijd kost.

De belangrijkste conclusie is daarmee eigenlijk wel dat planologische duidelijkheid de beste basis is voor realisatie van de EHS. De vraag is of de provinciale bestuurders daar hun nek voor willen uitsteken. ♦

redactie@vakbladnatuurboslandschap.nl